

Zbigniew Sawicki

Kaczynos, st. 1, gm. Stare Pole, woj.
elbląskie, AZP 17-49/4

Informator Archeologiczny : badania 31, 31-32

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

jest z istnieniem osady, dającej początek miastu Iłża. Na uwagę zasługują dwa: ob. 93 - owalna jama o wym. 240 x 180 cm zagłębiona od poziomu na 85 cm. W jego wypełnisku znaleziono liczny materiał ceramiczny, w spągu kilka luźnych kamieni granitowych i fragmenty nożyc. Najbardziej interesujący obiekt 94 - półziemianka o kształcie owalu posiadała znaczne rozmiary 320 x 300 cm i głębokość ok. 120 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica - w części górnej, następnie przemieszana u spągu z gliną. W przekroju obiektu widoczne były ślady po słupach, stabilizujących konstrukcję w narożnikach. Na dnie znaleziono przepalone kamienie - pozostałość po palenisku - oraz trzy naczynia. Ciekawym znaleziskiem jest też wykonana z palca zwierzęcego kostna figurka o wysokości 5 cm przedstawiająca „jelonka”. Pozostałe obiekty to płytkie jamy gospodarcze. W wykopie natrafiono też na pozostałości po dwóch dymarkach. W sektorze C - przebadano łącznie powierzchnię 3,5 ara w trzech wykopach. Zadokumentowano dalszych 26 obiektów z czego 10 to groby szkieletowe kultury pucharów lejkowatych. Określono w przybliżeniu zasięg i powierzchnie cmentarzyska na 0,5 ha. Wśród obiektów wyraźnie wydzieliły się dwa rzędy grobów w obstawach kamiennych o orientacji wschód-zachód. Wyróżnił się jeden grób o orientacji północ-południe. Konstrukcje grobów wykonane z wapieni i granitu. Wyposażenia grobów stanowiły fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych oraz kilka wiórków i odłupków krzemienych.

Pozostałe obiekty w tym sektorze stanowiska to niewielkie jamy i zagłębienia, należące do osady związanej z produkcją dymarską kultury przeworskiej.

Inowrocław, st. 100, gm. loco, woj. bydgoskie - patrz: młodszy okres przedrzymski - okres wpływów rzymskich

Janki Dolne, st. 11, gm. Horodło, woj. zamojskie - patrz: wczesna epoka brązu

Jasień, st. 13, gm. Brzesko, woj. tarnowskie - patrz: wczesne średniowiecze

KACZYNOS, st. 1, gm. Stare Pole, woj. elbląskie, AZP 17-49/4

- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- osada kultury rzucewskiej (neolit)
- ślady osadnictwa z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza
- cmentarzysko z fazy B₂/C₁ okresu wpływów rzymskich
- osada wczesnośredniowieczna (XII-XIII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w sierpniu przez mgr. Zbigniewa Sawickiego (Muzeum Zamkowe w Malborku). Finansowane przez PSOZ. Drugi sezon badań.

Przebadano powierzchnię 137 m².

Stanowisko położone jest około 1,5 km na północny wschód od budynków dawnego PGR-u w Starym Polu. Pierwotnie było to piaszczyste wzgórze o powierzchni ponad 3 ha, obecnie obraz stanowiska uległ znacznym przekształceniom, m. in. na skutek przemysłowej eksploatacji piasku na cele budowlane. Stanowisko z trzech stron otoczone jest wodą, od południa i zachodu kanałem odwadniającym Fiszewa, od wschodu starorzeczem rzeki Nogat, obecnie silnie zarośniętym i zabagnionym.

Po raz pierwszy wspominają o nim w końcu XIX w. W. La Baume i W. Gaerte. W latach 1951, 1963 i 1970 prowadzono obserwacje powierzchniowe, a w 1968 badania ratownicze pod kierunkiem M. Haftki.

W 1997 r. założono dwa wykopy, jeden wzdłuż drogi biegnącej po linii wschód-zachód, drugi w partii wierzchołkowej piasznicy. Obserwacje w wykopie II, a także uzyskany materiał potwierdziły przypuszczenia, że ta część wzgórza ma charakter wtórny. W wykopie I stwierdzono występowanie warstwy kulturowej o miąższości od 30 do 50 cm, z bogatą zawartością zabytkową. Ogółem w trakcie badań pozyskano 1976 fragmentów ceramiki. Na uwagę zasługują liczne zabytki wydzielone, m. in. uchwyt gliniany, ozdoba gliniana - idol(?), fragment siekierki kamiennej, blaszka brązowa, bryłka bursztynu, fragment płytki szlifierskiej (?), 73 artefakty krzemienne. Wyjątkowym znaleziskiem oka-

zał się grób jamowy przykryty odwróconym dnem naczynia. Znaleziono bogaty zespół paciorków (50 szklanych i 8 bursztynowych), fragmenty żelaznej klamerki, brązową zapinkę A V 128 a także ułamki przepalonych kości. Zabytki datują grób na fazę B₂/C₁.

Stanowisko nr 1 w Kaczynosie należy do najciekawszych na terenie Żuław. Jego forma, funkcje, rodzaj i charakter komponentów kulturowych, a także precyzyjne datowanie nie były poddane głębszej analizie. Z całą pewnością występuje w materiale ceramika neolityczna kultury pucharów lejkowatych i kultury rzucewskiej. Z neolitem należy wiązać liczne znaleziska krzemienie. Wstępna analiza ceramiki wskazuje na pewne cechy typowe dla ceramiki epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, m.in. ornamentu listków plastycznych oraz fragmenty talerzy krążkowych. Potwierdzony został okres wpływów rzymskich - grób nr 1. Nieliczne fragmenty ceramiki świadczą o zasiedleniu tego terenu także w okresie wczesnośredniowiecznym XII-XIII w.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Zamkowym w Malborku.

Badania będą kontynuowane.

Kałdus, st. 1, gm. Chełmno, woj. toruńskie - patrz: wczesne średniowiecze

KARMANOWICE, st. 35, gm. Wąwolnica, woj. lubelskie, AZP 75-77/98

- cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- osada kultury pucharów lejkowatych (neolit)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez dr Jolantę Nogaj-Chachaj. Finansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i PSOZ. Dziesiąty sezon badań. Przebadano powierzchnię 176,5 m².

W trakcie ubiegłorocznych prac ratowniczych prowadzonych na działce 72 i 75 w Karmanowicach odkryto znacznych rozmiarów konstrukcję kamienną, której wówczas nie odsłonięto w całości z powodu braku środków finansowych i możliwości technicznych. Konstrukcję tę po zabezpieczeniu i z dokumentowaniu przysypano ziemią. Wstępne informacje i obserwacje o stanowisku pochodzące z kilku poprzednich lat wskazywały, że mamy do czynienia z kolejnym odkrytym tutaj grobowcem kamiennym kultury pucharów lejkowatych. Po obu stronach zniszczonego orka grobowca zaobserwowano występowanie rozległych zaciemnień. W trakcie tegorocznych prac odkopano opisaną wyżej konstrukcję i dokładnie ją zbadano. Ponadto odkryto 13 innych obiektów: dołki posłupowe, jamy gospodarcze i piec kopułkowy. Większość z nich należy wiązać z kulturą pucharów lejkowatych. Trudności nastręcza datowanie pieca, ponieważ nie natrafiono w nim na żadne datowniki archeologiczne. Konstrukcja kamienna o długości 11,5 m i szerokości 2,5 m składa się z trzech warstw bruku wapiennego, pomiędzy bryłami którego natrafiono na liczne fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych oraz drobne kości ludzkie, kilka zębów i okruchy krzemienne. Fragmenty ceramiki ze zniszczonego grobowca lepiły się z fragmentami skorup pochodzących z sąsiedniego obiektu VI/97 w całe naczynia. Obiekt VI/97, o wymiarach 6,5 x 3 m i głębokości około 45 cm, pełnił przypuszczalnie funkcje mieszkalne (?). Wypełnisko jego stanowił silnie zgliniony less i glina barwy brunatnoczarnej. Natrafiono w nim na liczne fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych i drobne fragmenty polepy. Dno domniemanej chaty stanowiła zbita, silnie ubita glina. Dokonane obserwacje wskazują, że obiekt VI/97 został wzniesiony później niż konstrukcja grobowa. W trakcie jego wznoszenia zniszczono w sposób znaczny konstrukcję kamienną. Zarówno bezpośrednio pod grobowcem, jak i pod obiektem VI/97, natrafiono na ślady orki neolitycznej. Smugi były wyraźne i układały się w charakterystyczne ciągi, prawie równoległe do siebie. Miały one długość od 25-30 do 350 cm, szerokość 10 cm, głębokość 3-10 cm. Po zadokumentowaniu tego dość sporadycznie występującego zjawiska pobrano próby do analizy paleobotanicznej. Ślady orki należy najprawdopodobniej wiązać z najstarszą fazą osadniczą kultury pucharów lejkowatych na tym stanowisku. Istnienie najstarszej osady kultury pucharów lejkowatych potwierdzają wyniki badań z lat poprzednich oraz obiekty odkryte pod „murkiem” kamiennym towarzyszącym konstrukcji grobowej.

W związku z procesami niszczącymi, zachodzącymi na stanowisku, jesienią zostały przeprowadzone prace interwencyjne. W ich wyniku odkryto kolejne obiekty gospodarcze kultury pucharów